

1. Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ ainekava

1.1. Ainevaldkonna kirjeldus

Valdkonna õppeained on eesti keel ja kirjandus.

Keeleõppes lõimitakse keeleteadmised praktilise keeleoskusega. Keeleteadmisi täiendavad kursused kajastavad ühiskonna ja kultuuri toimimist, inimestevahelist suhtlemist nii kõnes kui ka kirjas, meediavaldkonna funktsioneerimist ja mõju. Õpetaja valib ühiskondlikult olulised tekstitüübid ja -liigid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi.

Oskust tekste funktsionaalselt lugeda, neid mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse praktilise eesti keele kursustel ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Praktilised keelekursused on keskendatud õpilase suhtlus- ja väljendusoskuse arendamisele, eri liiki tekstide loomisele nii suulisel kui ka kirjalikus vormis, vajaliku teabe hankimisele ja kasutamisele. Õigekirja- ja õigekeelsusteadmised korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjandusõppes soodustatakse teksti- ja lugejakeskse lähenemise kaudu õpilase kirjandushuvi, arendatakse lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, pööratakse tähelepanu teksti kui terviku mõistmisele, selle analüüsimisele ja tõlgendamisele, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust, edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Teksti- ja lugejakeskset kirjanduskäsitlust täiendab kirjanduslooline lähenemisviis, mis asetab teosed loomisaja ühiskondlik-kultuurilisse konteksti. Ilukirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk gümnaasiumis on avardada õpilase elu- ja kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut.

1.2. Vaimse ja sotsiaalse õpikeskkonna kujundamine

Aineõpetaja korraldab keele ja kirjanduse õpet viisil, kus luuakse turvaline õppekeskkond, kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Õppetöös kasutatakse digitehnoloogiat ja grupitöödeks kohandatakse vajadusel ruum sobivaks. Et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme ja tegevusi, toimub õppetöö vajadusel ja võimaluse korral ka teatris, muuseumis, raamatukogus, kaupluses, õppekäigul, õppereisil, kinos, teises koolis, avalikus ruumis vms.

1.3. Praktilised tööd ja õppekäigud

Õppekäigud kavandatakse ainekava õpitulemustest ja sisust lähtuvalt kirjanikega ja/või teostega ja/või teoste temadega seotud paikadesse ning teatri- ja kinokülastustustena. Projektiülesandena kavandatakse luulekavade koostamist ja esitamist ning tervikteoste käsitlemist vms.

1.4. Hindamise korraldus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks.

Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õpilase vanuse, õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Otepää Gümnaasiumi hindamissüsteemis hinnatakse ainealaste teadmiste ja oskuste tulemusi numbriliste hinnetega viiepallisüsteemis, mitteeristavalt hinnangutega „arvestatud“ ja „mittearvestatud“ ning õppimist toetava (kujundava) hindamise abil. Aineõpetaja tutvustab oma hindamis põhimõtteid kursuse esimeses ainetunnis ning avalikustab aine hindamisjuhendi Stuudiumi õppeaine infona.

Teadmiste ja oskuste hindamisviisid on järgmised:

- 1) erinevad loovtööd
- 2) kontrolltöö
- 3) tunnikontroll
- 4) tekstimõistmisülesanne
- 5) etteütlus
- 6) enda loodud teksti esitamine
- 7) kirjaniku loodud teksti esitamine
- 8) grupitööd

Eesti keele ja kirjanduse õppimisel hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist;
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist;
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist.

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõtlik hindamine toimub õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka kooli õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev kursusehinne kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

1.5. Eesti keel. I kursus „Keel ja ühiskond“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel vaadeldakse keelesugulust soome-ugri ja Euroopa keelte vahel, kirjakeele staatust ja ajalugu, erinevaid allkeeli ja nende kasutusvaldkondi, suulise keele eripära, koha- ja sotsiaalmurdeid ning keeleteketti. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida ja praktikas rakendada.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) analüüsib keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses;2) kirjeldab eesti keele eripära, suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;3) tunneb eesti keeleallikaid ja kasutab neid eesmärgistatult;4) kirjeldab eesti kirjakeele kujunemislugu;5) nimetab eesti keele arenduse peamisi suundi ja põhimõtteid;6) selgitab keelemuutuste olemust ja analüüsib ajastuomaseid keelenähtusi.	<p>Keele olemus ja ülesanded (infovahetus, suhteloom, identiteet, maailmapilt, märgisüsteem, geneetika ja arheoloogia seos keelega).</p> <p>Eesti keel ja teised keeled (soome-ugri keeled, maailma keeled, andmebaasid Grambank, Ethnologue, WALS; põliskeeled, keelte hääbumine ja “elustamine”, keelekontaktid, tähendus, keelesisesed ja ühiskondlikud seaduspärad).</p> <p>Eesti keele struktuur teiste keelte taustal (häälikusüsteem, muutevormistik, sõnamoodustus, lausetüübid, sõnajärg, keeleallikad (Sõnaveeb, ÕS), keelekorpused).</p> <p>Tänapäeva eesti kirjakeele kujunemine (kirjakeel, maailma keeled, keelemaastikud).</p> <p>Keele variandid (suhtluskanal, vanus, piirkond, kasutussituatsioon, keelenorm, keele varieerumine).</p> <p>Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse ühiskonnana (mitmekeelsus, keeleline tolerantsus, keelepoliitika, keele staatus ja tulevik).</p> <p>Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus (keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel).</p>

	<p>Lõiming Geograafia- maailma keeled ja rahvad, ohustatud keeled (nt tutvuda erineva piirkonna vähemtuntud keeltega, koostada ülevaateid ohustatud keeltest üle maailma). Bioloogia- keele füsioloogilised, neurooloogilised ja geneetilised alused; teiste loomaliikide kommunikatsioon. Ühiskonnaõpetus- sotsiolingvistika, keele staatus ühiskonnas, keelemaastikud, vähemuskeeled. Kirjandus- ajaloolised romaanid, geograafiline varieerumine tegelaste kõnes, reisikirjandus. Ajalugu- keelte muutumine ajas, keelte geneoloogiline sugulus ning selle seotus riikide ja rahvaste ajalooaga.</p>
--	---

1.6. Eesti keel. II kursus „Praktiline eesti keel I“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse nii suulist kui ka kirjalikku väljendusoskust, kasutades erinevaid stiilivõtteid ja keelendeid. Õpitakse kasutama eri teabeallikaid ja hindama nende usaldusväärsust. Tekstide koostamisel pööratakse tähelepanu õpitud keelereeglite kasutamisele.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kirjeldab ja selgitab tekstide stiilierinevusi; 2) väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt nii suulises kui ka kirjalikus tekstis; 3) kaitseb argumenteeritult oma seisukohti, arutleb ja annab hinnanguid; 4) kasutab erinevaid keeleallikaid ja teabekeskondi; 5) hindab teabe usaldusväärsust; 6) koostab eri liiki tekste, sh arvustuse, referaadi ja essee; 7) järgib õpitud keelereegleid, põhjendab oma keelevelikuid; 8) arendab oma sõnavara, lause- ja tekstimoodustusoskust. 	<p>Keeleline väljendusrikkus eri tekstides (mõtted, tunded, hinnangud, suuline ja kirjalik suhtlus). Suuline ja kirjalik suhtlus lähtuvalt olukorrast ja vestluspartnerist (stiilivahendid, mõjutamine, konspekt, kokkuvõte). Erinevate aime- ja teadustekstide lugemine ja mõistmine (keelelised väljendusvahendid, stiil ja selle vormivõtted, teabeotsing, aimetekst, teadustekst, publitsistika). Eesmärgipärane ja teadlik stiilivahendite kasutamine (arutlus, alustekst, kokkuvõte, argumenteerimine). Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine; keeleallikate teadlik kasutamine (interpunktsioon, lausemoodustus, keeleline etikett, keeleallikad, sõnavara mitmekihilisus). Süsteemiline sõnavaraarendus (võõrsõnad, tsitaatsõnad, ilukirjanduskeel, kujundlik keel, teemapõhine terminoloogia). Lõiming Ajalugu – essee, arvamuskirjutamine (suuline ja kirjalik analüüs) Muusika – arvustuse kirjutamine Kunst – arvustuse kirjutamine Kirjandus – ilukirjanduskeel, kujundlik keel</p>

1.7. Eesti keel. III kursus „Teksti keel ja stiil“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse žanriteadlikkust, käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi nii grammatikas kui ka sõnavaras, selgitatakse kirjutamise võtteid ja tavasid eri tekstiliikide näitel. Antakse ülevaade suhtlusolukorra teguritest ning suunatakse kirjutama erinevatel eesmärkidel, analüüsima enda tekstides tehtud keelevelikuid ning võrdlema erinevaid tekste.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja võrdleb keele erinevaid kasutusvaldkondi ja tekstide stiilierinevusi; 2) valib keelelisi ja vormilisi väljendusvahendeid, järgib stiili- ja etiketinorme; 3) väljendub selgelt ja korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses; 4) analüüsib tekstide sisu, eesmärgi, konteksti, ülesehitust, grammatikat, sõnavara ja stiili; 5) hindab tekstidest leitud teavet kriitiliselt; 6) loob alustekstide põhjal uusi tekste, refereerib ja tsiteerib, kasutab viitamissüsteeme, väldib plagiaati; 7) eristab teaduskeele tunnuseid ja põhjendab teadustekstide keelelisi valikuid; 8) korrigeerib ja redigeerib oma teksti, kasutab otstarbekalt keeleallikaid ja teabekeskondi, teeb teadlikke keelevelikuid. 	<p>Keele erinevad kasutusvaldkonnad (argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel).</p> <p>Eesti sõnavara, sõnade tähendus ja stiil (sõnavara rikastamine, keele kujundlikkus, loov keelekasutus).</p> <p>Stiil ja stilistika (asjalikkus ja isikupära; viisakus ja sõbralik toon; suhtlus ja võim, vulgaarsed keelendid, suhtlusvead, ametlik stiil, publitsistlik stiil, teadusstiil ja ilukirjandusstiil, stiilivärving ja –viga).</p> <p>Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina (tekst ja kontekst, suuline ja kirjalik suhtlus veebisuhtlus, keelevelikud).</p> <p>Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs (kontekst, ülesehitus, grammatilised erijooned, stiil).</p> <p>Teadlik kirjutamine (adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee, ainek, materjali süstematiseerimine, teema, teksti sidusus, lõik, allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus, arutlev ja kriitiline kirjutamine, teksti toimetamine).</p> <p>Teadustekst (uurimiseesmärk, allikmaterjal, struktuur, refereerimine ja tsiteerimine, lause- ja lõiguviietud, viitekirje, uurimisandmete võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine).</p> <p>Tekstide vormistamine (kriitika, arvustamine, loomevargus ehk plagiaat).</p> <p>Lõiming Kirjandus - ilukirjanduskeel, kujundlik keel Loodusained – teaduskeel, materjali süstematiseerimine, refereerimine, tsiteerimine, uurimisandmete võrdlemine „Kõne ja väitlus“ – tõestamine, järeldamine, allikmaterjali leidmine, demagoogia</p>

1.8. Eesti keel. IV kursus „Praktiline eesti keel II“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse keelereeglite õiget kasutamist, esinemis- ja kirjutamisoskust, keskendutakse tekstide kriitilisele hindamisele ning praktiseeritakse kokkuvõtte, referaadi, arvamuse, arvustuse ja esse kirjutamist. Arutlevate tekstide kirjutamisel järgitakse teksti loogilise ülesehituse, argumentide sõnastamise, põhjenduste ja seoste loomise ning näidete esitamise põhimõtteid.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) edastab oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid nii isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses; 2) argumenteerib selgelt ja veenvalt, kaitseb oma seisukohti aruteludes; 3) kasutab erinevaid teabeotsingu strateegiaid; 4) loeb ja hindab kriitiliselt eri liiki meedia- ja tarbetekste; 	<p>Sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega (keeleline väljenduslikkus, otsene ja kaudne väljendus, keelevahendid).</p> <p>Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ja eristamine (veenmine, mõjutamine, kallutatuse, manipuleerimine, demagoogia, ratsionaalsus, eetilisus, emotsionaalsus, argumentatsioon).</p> <p>Meediatekstide kriitiline analüüsimine (kriitika, uudis, arvamus, arvustus, meediaetika).</p>

<p>5) kirjutab uudise, arvamuse ja arvustuse, koostab memo;</p> <p>6) kirjutab mitme allika põhjal referaadi, kasutab viitamissüsteeme ja väldib plagiaati;</p> <p>7) kinnistab ja parandab oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust;</p>	<p>Süsteemaatiline sõnavaraarendus (võõrsõnad, teabeotsingustrateegiad, lehitsemise, kirotsing, liitotsing, andmebaasid).</p> <p>Tarbekirjade koostamine (juhend, koosoleku memo, kokkuvõtte ja referatiivne tekst, retsensioon, veebitekstd, seisukoha eetilises).</p> <p>Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine, keeleallikate teadlik kasutamine (analüüs, mõtestatus, teksti eesmärk ja vaatenurk, mõjutamisvõtted).</p> <p>Lõiming Kirjandus – teksti eesmärk, vaatenurk, mõtestatus Meedia – meediatekstide keel ja kriitiline analüüs Karjääriõpetus - tarbekirjad</p>
---	---

1.9. Eesti keel V kursuses „Meedia ja mõjutamine“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel arendatakse eri liiki tekstide mõistmise, fakti ja arvamuse eristamise oskust. Õpitakse hankima teavet erinevatest allikatest, analüüsima teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tundma ära meedia mõjutamisvõtteid. Erinevate tekstide kaudu arendatakse oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) tunneb tänapäevast teabekeskkonda ja selle arengut kujundavaid protsesse;</p> <p>2) leiab meediatekstist argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted, selgitab teksti autori eesmärgi ning motiivi;</p> <p>3) eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast;</p> <p>4) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel;</p> <p>5) tunneb meediakanaleid, analüüsib nende erijooni, iseloomustab erinevaid meediažanre;</p> <p>6) hindab kriitiliselt meediamanipulatsioone, tunneb ära propaganda, libauudised ja müüdi loome.</p>	<p>Suhtlus ja suhtlusolukord meedias (info edastamine ja vastuvõtt, tõlgendused, privaatne ja avalik suhtlus, sotsiaalmeedia vormid, vahetu (individuaalne suhtlus) ja vahendatud kommunikatsiooni (meediakommunikatsioon) suhtlusfunktsioonid).</p> <p>Teksti eesmärk (modaalsused, audiovisuaalne, visuaalne, audiotekst, kontekst, intertekstuaalsus, statistika, tabelid tekstides, teksti vahendamine).</p> <p>Allikas (allikas, selle usaldusväärsus, autoripositsioon – autoriga/autorita tekst, autori kvalifikatsioon, erapoolikus, meediakanal, mediaplatform).</p> <p>Keeleteadlikkus (meedium, meedia, inforum, valeinfo, algoritm, fakt vs. aramus, tajuviga, suhtlustõke, demagoogia, propaganda, reklaam.)</p> <p>Tekst ja teksti eesmärk (autor vastuvõtja, kontekst, intertekstuaalsus, kirjutamistõke, allikas, lugemispäevik, kaaskiri).</p> <p>Lõiming Kirjandus- tekstid, autor, lugeja ja nende seos. Ühiskonnaõpetus- tutvumine aramuslugude jm diskussiooniga ühiskonnas parasjagu aktuaalsete teemade üle. Ajalugu- ajalooliste kõnede ja kirjalike dokumentide analüüsimine, eri ephohide retoorika ja argumentatsiooni võrdlemine. Võõrkeeled- eri keeltes ja eri kultuuriruumide argumenteerivate tekstide lugemine Informaatika- teksti automaatanalüüs (nt sagedusloetelu, sõnapilved, kollokatsioonid) Muusika- laulusõnade analüüs (nt intertekstuaalsus, hoiakud, koodivahetus)</p>

1.10. Eesti keel. VI kursus „Praktiline eesti keel III“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel keskendutakse suhtlemisoskuse arendamisele, eri liiki tekstide vastuvõtule ja loomisele, arutluse, kokkuvõtte ja lühiuurimuse kirjutamisele ning õigekeelsusküsimuste kordamisele.

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) kasutab keelt vastavalt suhtluseesmärgile ja - kontekstile; 2) argumenteerib ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjalikult; 3) koostab levinumaid meediatekste; 4) kirjutab mitme alusteksti põhjal kindlal eesmärgil kokkuvõtte või resümees; 5) koostab kindlasse suhtlusolukorda sobiva arutleva teksti; 6) kasutab eri allikatest leitud infot oma tekstides; 7) parandab ja kinnistab oma õigekirjaoskust ning rikastab sõnavara.	Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis (suhtluspartner, dialoog, veenmine, tõlgendamine). Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades (argumenteerimine, veenmine, väitlemine, emotsionaalsus, toon). Tarbetekstide kirjutamine ja vormistamine (elulookirjeldus, CV, avaldus, taotlus, motivatsioonikiri, elektronkiri, seletuskiri). Kokkuvõtte ja arutleva teksti koostamine mitme eri tüüpi alusteksti põhjal (liitotsingud, alustekst, keelelised allikad, teabeallikad). Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine (interpunktsioon, lausemoodustus, stiilivahendid, keele mitmekihilisus). Süsteemaatiline sõnavaraarendus (neologismid, võõrsõnad, tsitaatsõnad, sõnamoodustus) Lõiming „Kõne ja väitlus“ – teksti suhtluseesmärk, suuline esinemine Ajalugu – alustekstide põhjal kirjutamine Karjääriõpetus – tarbetekstid

1.11. Eesti keel. VII kursus „Praktiline eesti keel IV“ õpitulemused ja õppesisu

Kursusel keskendutakse gümnaasiumis õpitud keele- ja kirjandusteadmiste kordamisele ning eksamikaks ettevalmistamisele. Põhifookuses on lugemisülesannete ülesehitus, koostamise põhimõtted ning arutleva kirjandi ülesehituse põhimõtted ning argumenteerimise põhitõed.

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) kasutab keelt vastavalt suhtluseesmärgile ja - kontekstile; 2) argumenteerib ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjalikult; 3) koostab levinumaid meediatekste; 4) kirjutab mitme alusteksti põhjal kindlal eesmärgil kokkuvõtte või resümees; 5) koostab kindlasse suhtlusolukorda sobiva arutleva teksti; 6) kasutab eri allikatest leitud infot oma tekstides;	Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis (suhtluspartner, dialoog, veenmine, tõlgendamine). Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades (argumenteerimine, veenmine, väitlemine, emotsionaalsus, toon). Kokkuvõtte ja arutleva teksti koostamine mitme eri tüüpi alusteksti põhjal (liitotsingud, alustekst, keelelised allikad, teabeallikad). Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine (interpunktsioon, lausemoodustus, stiilivahendid, keele mitmekihilisus). Süsteemaatiline sõnavaraarendus (neologismid, võõrsõnad, tsitaatsõnad, sõnamoodustus) Lõiming

7) parandab ja kinnistab oma õigekirjaoskust ning rikastab sõnavara.	Ühiskonnaõpetus – argumenteerimine, allikate kasutamine, Kirjandus – eri liiki tekstide kasutamine
--	--

1.12. Kirjandus. I kursus „Pärimus ja kirjandus“ õpitulemused ja õppesisu

Kursuse omandatakse teadmisi kirjanduse mütolooilistest ja pärimuslikest arengutest, kultuuri järjepidevusest iidsetest aegadest tänaseni. Õpilane teadvustab tänapäeva kirjanduse seoseid nii antiikmütide kui eestlaste mütolooilise maailmapildiga. Oluline roll on oluliste piiblilugude tundmaõppimisel, et mõista paremini Euroopa kultuuri ja osata neid peegeldada praegusesse ühiskonda.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi; 2) mõtestab pärandkultuuri olemust ja tähendust tänapäeva kultuuris; 3) analüüsib kirjandusteose teemat, süžeed, tegelasi ja ideestikku; 4) tunneb eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu ning selle tähtsust ja kasutamist teiste autorite loomingus; 5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid. 	<p>Pärimus ja folkloor (pärimus, rahvaluule, müüt, intertekstuaalsus, argimütoloogia, muinasjutt).</p> <p>Müüdi olemus ja liigid (müütiline aeg ja ruum, loomis- ja hävingumüüdid, antiikeepos, arhetüüpsed müüdimotiivid).</p> <p>Piibel kui Euroopa kultuuri tüvitekst (piibel, vana ja uus testament).</p> <p>Arhetüüp kirjanduses (arhetüüp, süžee, rändmotiivid, arhetüüpsed tegelased).</p> <p>Eepos (kangelaseepos, kunsteepos, saaga, müüt, eepose motiivistik, kangelase arhetüüp).</p> <p>Eestlaste mütolooiline maailm (mütoloogilised narratiivid, folkloor, paroodia, rahvusepikoloogia).</p> <p>Mütoloogiline mõõde eri žanrites (maagiline realism, moonandumismüüt, õuduskirjandus, lüüriline luule).</p> <p>Lõiming Ajalugu- antiikeeposed, kreeka müüdid, Trooja sõda, soomeugrilaste kujunemine, Kaali meteoriidi kukkumine Saaremaale, ülemaailmne veeuputus. Loodusained- ülemaailmse veeuputuse seos globaalsete kliimamuutustega, maailma huku seos maailmamere reostusega müütides. Ühiskonnaõpetus- valitsejate ja valitsuse vastutuse teema. Muusikaõpetus- Põhjala mütoloogiaga seotud muusikapalad ja ooperikatkendid, rokkooperite näited. Kunst- piiblilugude ja eeposte illustratsioonid. Eesti keel- stiilianalüüs ja folklooriainelise sõnavara omandamine.</p>

1.13. Kirjandus. II kursus „Tekstide tõlgendamine“ õpitulemused ja õppesisu

Kursus keskendub erinevate tekstiliikide eripärade tundmaõppimisele ning nende tõlgendamisele. Peamine eesmärk on õpetada õpilast lahendama lugemisülesannetena erinevat liiki tekste, analüüsima neid nõuetekohaselt ning vormistama oma vastuseid korrektselt.

Õpitulemused	Õppesisu
--------------	----------

<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: probleemi ning peamõtet, tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni; 2) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust; 3) analüüsib ja tõlgendab loetud publitsistlike ja meediatekstide sisu: leiab peaprobleemi, seosed antud käsitletavate teemadega, seosed kaasajaga; 4) oskab langetada valikuid eksamitekstide osas, tundes oma võimeid erinevate tekstitüüpide mõtestamisel. 	<p>Proosateksti analüüs ja tõlgendamine (autor, jutustaja, tegelane, mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, karakter ja tüüp, teema, detail, motiiv, sümbol, miljö, aja- ning ruumikujutus, struktuurne tervik).</p> <p>Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine (lüürika, sisemine enesevaatlus, lüürilise mina vaatepunkt, eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus, kõla-, kõne- ja lausekujundid, luuleteksti kõnetlus).</p> <p>Meediateksti analüüs ja tõlgendamine (tõlgendamine, retseptioon, adressaat ja vastuvõetavas, viited ja vihjed, vastuvõtu spetsiifika, usaldusväärsus, verbaalne ja visuaalne mõjutamine, manipuleerimine, demagoogia, meediaetika ja meediakriitika, fakt ja arvamus).</p> <p>Lõiming Ajalugu- erinevate ajastutest pärinevad tekstid, nende ajalooline taust. Loodusained- ökoloogilise sisuga tekstid ning proosa- ja luuleteosed. Ühiskonnaõpetus- eetikaprobleemid, võimu ja vaimu suhted. Eesti keel- erinevat liiki tekstide sõnavarakasutus</p>
--	---

1.14. Kirjandus. III kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“ õpitulemused ja õppesisu

Kursuse käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri arengust antiigist romantismini. Kursus on üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, aidates õpilasel mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis. Oluliseks oskuseks on märgata tunnuseid ja poeetilisi väljendusvahendeid, mille alusel tekste analüüsida ja tõlgendada. Teoste käsitlemine kirjandusloolises järgnevuses võimaldab õpilasel paremini tajuda kirjandust protsessina ning leida seoseid tänapäeva arengutega.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; 2) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomulikke; 3) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi viise; 4) toetudes loetud tekstidele, arutleb erinevate 	<p>Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi (kirjandusperioodid ja –voolud, antiik, romantism, realism, klassitsism, žanri olemus, eepika, lüürika ja dramaatika).</p> <p>Dramaatika (tragöödia, komöödia, antiiktragöödia, keskaegne liturgiline draama, renessansiaegne draama, <i>commedia dell'arte</i>, romantiline draama, psühholoogiline draama).</p> <p>Lüürika ja lüroepika (luulevormid ja –žanrid, lüroepika, ood, hümn, epigramm, valm, ballaad, poem, sonett, satiir).</p> <p>Eepika (eepos, novell, valgustuskirjandus, filosoofiline ja satiiriline proosa, romantiline romaan, rüütliromaan, värssromaan, miniatuur, aforism).</p> <p>Lõiming</p>

seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle; 5) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 6) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.	Ajalugu- olulised ajaloosündmused, erinevate perioodide ühiskonnareeglid ja -väärtused Loodusained- looduse kajastamine erinevatel ajajärkudel, looduseaduste teke ja nende seos inimese igapäevaeluga. Ühiskonnaõpetus- inimese ja ühiskonnaga seotud kõlblusprobleemid. Muusikaõpetus-. erinevate ajastute (renessanss, klassitsism, valgustus, romantism) muusika. Kunst-. erinevate ajastute (renessanss, klassitsism, valgustus, romantism) kunstiteosed ja nende loojad.
---	--

1.15. Kirjandus. IV kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“ õpitulemused ja õppesisu

Kursuse käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri kui terviku arengust, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses, hõlmates ajavahemikku realismist postmodernismini. Kursus on üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, aidates näha põhjuslikke seoseid ajaloolise kultuurisituatsiooni ja sellel ajal sündinud loomingu vahel.

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; 2) leiab kirjandusteosest ajastule iseloomuliku mõtteviisi kajastusi; 3) arutleb loetud tekstide põhjal erinevate seisukohtade ning peamiste teemade ja probleemide üle; 4) analüüsib luule-, proosa- ja draamateoste väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.	Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi (kirjandusperioodid ja –voolud, realism, modernism, postmodernism, kirjandusžanri vormi ja sisu, maailmakirjanduse kontekst). Realismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses (realism, naturalism, estetism, realistlik romaan). Modernistlikud suundumused luules (sümbolism uusromantiline sümbolism, avangardism, futurism, ekspressionism, dadaism, sürrealism, imażism). Eesti luule alates 20. sajandist (kirjanduslikud liikumised, rühmitused, sümbolism, ekspressionism, futurism, sürrealism, pagulasluule, luuleuuendus, kassetipõlvkond, seisakuaja luule, siirdeajastu, nüüdisluule). Modernistliku draama kujunemine ja tunnused (psühholoogiline draama, sümbolistlik draama, eepiline teater, absurdidraama, nüüdisteater. sotsiaalpsühholoogiline draama, postmodernism). Modernistlikud suundumused proosas (süvapsühholoogiline romaan, kadunud põlvkond, sõjaromaan, eksistentsialism, idamaisted usundid, biitkirjandus, postmodernistlik romaan, lühiproosa, kujunemisromaan, ajalooline romaan, novell, omaeluloolisus). Lõiming Ajalugu- olulised ajaloosündmused, erinevate perioodide ühiskonnareeglid ja -väärtused Loodusained- looduse kajastamine erinevatel ajajärkudel, looduseaduste teke ja nende seos inimese igapäevaeluga. Ühiskonnaõpetus- inimese ja ühiskonnaga seotud kõlblusprobleemid.

	Muusikaõpetus- erinevate ajastute (realism, modernism, postmodernism) muusika. Kunst- erinevate ajastute (realism, modernism, postmodernism) kunstiteosed ja nende loojad.
--	---

1.16. Kirjandus. V kursus „Identiteet ja eesti kirjandus“ õpitulemused ja õppesisu

Kursus keskendub sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel, aidates õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana. Kõige rohkem pööratakse tähelepanu eestlusega seotud teemadele nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Teoste kaudu suunatakse õpilast väärtustama eesti kirjandust kui rahvuskultuurilist identiteeti vahendavat lugemisvara.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes, kirjutab loetud teoste tuginedes arutluse; 2) kirjeldab ja võrdleb kirjandusteoste tuginedes eestlase väärtusmaailma muutumist eri ajajärgudel; 3) arutleb loetud tekstidele tuginedes ühiskondlike ja kultuuriliste teemade üle, toob nende kohta tekstist näiteid; 4) analüüsib ja tõlgendab loetud teoste sisu ja vormivõtete ühtsust (teema, probleem ja peamõte, aegruum, vaatepunkti, tegelaskõne, sündmustik, kompositsioon); 5) kasutab tekstianalüüsis kirjanduse põhimõisteid. 	<p>Kirjandus eestlaste rahvusliku identiteedi kujundaja ja peegeldajana (rahvuslikud narratiivid, sümbol- ja väärtussüsteemid kirjanduses).</p> <p>Eestlase ja eestluse kujutamine kirjanduses. (põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid, väärtused ja traditsioonid, eestlase kuvand).</p> <p>Mälu- ja traumakirjandus. (teine maailmasõda ja selle järelmõjud, nõukogude okupatsioon, pagulaskirjandus, memuaarid, omaeluloolisus ajaloo taustal, trauma- ja haiguskogemus).</p> <p>Kollektiivsete identiteetide kajastusi kirjanduses. (kirjaniku identiteet ja positsioon Eesti ühiskonnas, sotsialistliku realismi kaanon, kuldsed kuuekümnendad, baltisaksa kirjandus, eestivene kirjandus, subkultuurilised identiteedid, põlvkondlik identiteet, etnofuturism, sooline identiteet, murdeluule, punkluule, räpluule, sümbol)</p> <p>Loodus ja keskkond identiteedi kujundajana (paigaidentiteet, muutunud elukeskkond, kliimakriis, kodupaigakirjandus, reisikiri).</p> <p>Lõiming Ajalugu- eestluse ja nõukogude ühiskonna kujunemine, pagulaskirjandus, kirjandus maailmasõdade perioodil, sotsialistlik realism.</p> <p>Loodusained- muutunud elukeskkond, kliimakriis. Muusikaõpetus- eesti rahvuslik muusika, erinevate muusikakoosluste roll Eesti rahvusriigi kujunemisel, loodusteemalised muusikateosed. Kunst-. sotsialistlik realism kujutavas kunstis ja arhitektuuris. Eesti keel- identiteedi-alase sõnavara omandamine ja oskuslik kasutamine.</p>

1.17. Kirjandus. VI kursus „Kirjandus ja ühiskond“ õpitulemused ja õppesisu

Kursus võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust. Kursus põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärkudel kõige suuremad. Kirjanduse kaudu analüüsitakse nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme.

Õpitulemus	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle; 2) iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste koha ajastus, voolus või rahvuskirjanduses; 3) arutleb tekstides käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle; 4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi viise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust; 5) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab tekstidele tuginedes oma sõnavara. 	<p>Kirjanduse positsioon ja funktsioon ühiskonnas (kirjanduslikud institutsioonid, kirjandusväljaanded, kirjandusteadus ja –kriitika, kirjaniku staatus, esseistika, kirjandusfestival, kirjandustänav, luuleprömm, kirjandusauhinnad).</p> <p>Kirjandus mõttevoolude mõjuväljas (psühhoanalüüs, teadvuse vool, sürrealism, eksistentsialism, absurdidraama ja –teater, feminism ja naisvaatepunkt, postkolonialistlik mõtteviis, ökokriitiline vaade, postmodernism).</p> <p>Poliitilise tegelikkuse mõju kirjandusele (ideoloogia, totalitaarne ja demokraatlik ühiskond, autori, sotsialistlik realism, dissidentlus, tõrjutud autorid, tsensuur, keelatud käsikirjad, varjatud sõnumid, alltekst, mälestuslik pagulaskirjandus, rahvuslus, okupatsioon ja küüditamine, metsavendlus).</p> <p>Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana (autobiograafia ja omaelulooline kirjandus, psühhoanalüüs, päevikikirjandus, memuaar)</p> <p>Kirjandus võrgustunud ja üleilmastunud kultuuris (võõrandumine ja individualism, tarbimiskultuur, kliimakriis, vaimne tervis, kooli- ja perevägivald, seksuaalne identiteet, ühismeediale, ühiskonnakriitiline luule, postdramaatiline ja tehnoloogiline teater).</p> <p>Kirjandus ja tulevikuühiskonnad (utoopia ja düstoopia, postapokalüptiline kirjandus, katastroofiromaan alternatiivajalugu, teadusulme).</p> <p>Lõiming</p> <p>Ajalugu- erinevate ajastute olemus ja seos kirjandusega: metsavendlus, sotsialistlik realism, pagulus, küüditamine, okupatsioon, dissidentlus.</p> <p>Loodusained- ökokriitilises kirjanduses ja maailmavaates, kliimakriis.</p> <p>Ühiskonnaõpetus- tsensuur, individualism, ühiskonnakriitilises.</p> <p>Muusikaõpetus- nõukogudeaegne muusika, metsavendade laulud.</p> <p>Kunst- sotsialistliku realismi ilmingud kunstis, modernse kunsti seos kirjandusega</p> <p>Eesti keel- keele uuenduslikkus, tarbimiskultuurile omane sõnavara</p>

2.1. Kursuse kirjeldus

Kursusel arendatakse õpilase kõneoskust, kõige olulisemate kõnede koostamist ning nende esitamist. Kursuse käigus esitab õpilane ühe olmekõne ja ühe infokõne, kasutades näitlikustamist, ning osaleb erinevates väitlismängudes ja improkõnedes. Õpitakse hankima teavet erinevatest allikatest, analüüsima teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tundma ära demagoogiat. Erinevate kõnede ja mängude kaudu arendatakse oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

2.2. Hindamise korraldus

Hindamisviisid on järgmised: improkõned, simulatsioonimängud, olmekõne ja infokõne, kirjalik eneseanalüüs, kokkuvõttev argumenteeriv arutus. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeprotsessi lõpus. Rakendatakse nii kujundavat kui kokkuvõtlikku hindamist, mida väljendatakse numbriliste hinnete ja sõnaliste hinnangutena. Õppeprotsessi käigus saab õpilane suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub kursuse lõpul ja see kujuneb õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena. Seejuures arvestatakse, et hinnatel võib olla sõltuvalt töömahust erinev kaal.

2.3. „Kõne ja väitlus“ õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused	Õppesisu
Õpilane: 1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi; 2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti; 3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi; 4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja infokõne); 5) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet; 6) eristab veenmist demagoogiast; 7) tunneb elementaarseid väitluse põhimõtteid.	Kõne kui suhtlusolukord (kommunikatsioon, kõne, dialoog, kõneleja, publik). Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus (suhtlustõkked, verbaalsus, mitteverbaalsus). Kõne veenvuse tegurid (eetos, paatos, logos, kehakeel, argumenteerimine ja emotsionaalsus, demagoogia, veenmine). Kõne koostamine ja esitamine (ettekanne, sõnavõtt, koosolek, läbirääkimised, väitlus, repliik analüüs). Kõne osad. Suulise kõnesündmuse ettevalmistamise etapid. (kõnetlus, sissejuhatus, sisu, lõpetus, veenvus, usutavus, info kogumine, kaardistamine, ettekanne). Näitlikustamine. Esinemishirm (esinemisstiil ja - kultuur, näitvahendid, reageering, repliik, vägivaldatu suhtlemine).. Erinevad kuulajatüübid. Kuulamistakistused (kuulaja, kõneleja, kuulamistõrge). Väitluse olemus (jaatav ja eitav kaalus, teema, tuumsõnad, definitsioon, kriteerium, argumentatsiooni struktuur, tõestusmaterjal, topos, ümberlükkamine, taastugevdamine, risküsitlus). Lõiming Kirjandus –kirjandusteose tegelase süüdistus- ja kaitsekõne Ajalugu – presidendi kõned, väitlus ajalooalaste küsimuste üle